

*Vergeten ben ik als een dode, weg uit het hart,
afgedankt als gebroken aardewerk.*

Psalm 31:13, NBV

Als ik denk aan mijn leven, hoe het in puin gevallen is, hoe mijn dromen langzaam vergaan zijn en alle liefde vernietigd is, dan kom ik altijd weer uit op die bij. Die ene kleine steek die me heeft beroofd van de plek die ik innam in mijn vaders hart en die mijn lot heeft veranderd.

Het verdriet overkwam me op een prachtige middag, waarop de zon scheen en precies genoeg warmte gaf om de huid op te warmen zonder hem te verbranden. Dat jaar was er een overvloed aan bloemen en de heuvel waar Jozef en ik onze tijd doorbrachten was bedekt met een tapijt van geel en roze. Ik herinner me dat de geur in mijn neus kriebelde en mijn longen vulde, en de schoonheid van de wereld om me heen bracht me aan het lachen.

Jozef speelde Romeins soldaat en rende tussen de zachte stengels door, de bladeren doorstekend met zijn denkbeeldige zwaard. Hij paste er wel voor op dat hij dat spel niet speelde waar onze ouders bij waren. Dat waren trouwe Joden van wie de voorouders al in de dagen van Ezra in Jeruzalem woonden. Romeinen waren dan wel gulle beschermers van mijn vaders koopwaar, maar ze waren toch gevaarlijke vijanden. Mijn ouders beschouwden hen zeker niet als een bron van plezier en vermaak. Maar Jozef was vier en dol op de Romeinse paarden, hun uniformen en hun rechthoekige beschilderde schilden. Hij wilde net zo zijn als zij en ik liet hem zijn gang gaan. Ik vond niet dat het kwaad kon om een kleine jongen rond te laten

rennen en te laten spelen dat hij iets was wat hij nooit zou kunnen zijn.

‘Elianna, kom spelen,’ riep Jozef over zijn schouder en hij gooide zijn onzichtbare zwaard naar me toe.

‘Even wachten,’ zei ik. ‘Ik kom zo.’

Ik was afgeleid. Zittend op de ruwe vilten deken die ik had meegenomen, draaide ik een roze bloem rond tussen mijn vingers en probeerde een manier te bedenken om de kleur eruit te halen en die als verf te gebruiken voor linnen. Er was net een scheepslading vlas afgeleverd bij de werkplaats en we zouden meer dan voldoende vezels hebben om te weven. Mijn vader handelde in luxe stoffen. Hij had zelfs een kleine, maar drukke handel in purper, de prachtige verfstof die met veel moeite gewonnen werd uit zeeslakken en duurder was om te maken dan enig andere kleur. Het was een bewijs van zijn succes dat hij zich deze handel kon veroorloven.

Jozef was die middag aan mijn zorgen toevertrouwd, omdat iedereen in het huishouden druk bezig was met het vlas. Zelfs mijn moeder, die zich normaal gesproken zelden bezighield met mijn vaders zaak, was te hulp geroepen.

Vader kocht zijn vlas groot en gedroogd, met het zaad van de stengels afgehaald en de stengels geslagen om de vezels eruit te trekken. Zijn werknemers moesten de vezels er dan uit kammen en ze klaarmaken voor het spinnen. De stengels van deze oogst waren dik, waardoor er een grof linnen ontstond dat gebruikt zou worden voor het weven van handdoeken. Doordat de Romeinen en de nieuwe Joodse aristocratie zo dol waren op hun baden, was er in de grootste steden van Judea veel vraag naar handdoeken.

Ik was twaalf jaar ouder dan Jozef en prima in staat om voor hem te zorgen. Mijn passie voor het bedrijf van mijn vader stond mijn moeder niet zo aan en om me daarvan af te leiden had ze me die middag de zorg voor Jozef toevertrouwd. Haar

plan had twee voordelen: het zou ervoor zorgen dat mijn uitgelaten broertje de drukke volwassenen niet in de weg liep en het zou mij weg houden van direct contact met mijn vaders werk, zodat het mijn obsessie voor de geheimen van zijn vak niet zou voeden.

‘Laat dat maar aan de mannen over,’ zei ze altijd, waarna ze me een of andere vrouwentaak opdroeg voordat ik te veel in vervoering gebracht werd door de mysteries van het maken van nog mooiere geverfde stoffen.

‘Elianna!’ Jozef riep naar me vanaf zijn plekje een eindje verder de heuvel af. ‘Kom. Nu! Je hebt me beloofd dat je met me zou spelen.’

Ik grijnsde. Mijn kleine broertje kon nogal dwingend zijn. Niemand had verwacht dat mijn ouders op hun gevorderde leeftijd nog een kind zouden krijgen. Bij Jozefs geboorte waren we allemaal zo verbijsterd over het feit dat hij was gekomen dat hij ons met zijn charme direct om zijn vinger wond. Tel daarbij op dat het een jongetje was – de zoon waar mijn vader van gedroomd had – en, tja... hij kon er niets aan doen dat hij onder die omstandigheden een beetje verwend werd. Als hij bazig leek, dan lag de schuld daarvan geheel en al bij ons. Van nature was Jozef zo’n lief kind dat de verwennerij van honderden volwassenen hem nog niet in een tiran hadden kunnen veranderen.

‘Ik hoop voor jou dat ik je niet te pakken krijg,’ zei ik, terwijl ik opstond. ‘Mijn zwaard is veel scherper dan dat van jou.’

‘Echt niet. Ik zal je verslaan.’ Hij slaakte een angstaanjagende kreet en begon de heuvel op te rennen. Zijn kleine beentjes onder zijn opgetrokken tuniek bewogen zo snel dat ik een grimas trok. Ik had al mijn kracht nodig om hem bij te houden.

‘Pak aan!’ schreeuwde ik, toen ik hem boven aan de heuvel inhaalde en ik gooide mijn roze bloem naar voren alsof het een dodelijk wapen was. Jozef sloeg dubbel van het lachen.

‘Dat is geen zwaard! Dat kan niet eens een draadje doorsnijden. Wat ben je toch een meisje, Elianna.’

‘Durf jij mij te beledigen, Romeinse hond? Dat kost je de kop.’

Jozef stormde op me af, zijn denkbeeldige zwaard gericht op mijn buik. ‘Nee hoor, echt niet. Mijn paard zal je opeten als ontbijt.’ Hij deed alsof hij een slag pareerde en gaf toen een snelle stoot, waarbij zijn kleine vuist mijn ribben raakte. Ik greep naar mijn zij alsof ik veel pijn had.

‘Daar zal je voor boeten, jongeman.’ Met een snelle beweging reikte ik naar voren en ik trok zijn tuniek uit zijn riem. Afgeleid keek hij naar beneden, waarna ik mijn bloem in zijn gezicht duwde en een poederige gele afdruk op zijn neus en voorhoofd maakte.

Ik lachte. ‘Je moet nog wat meer oefenen, Romein.’ Net achter hem zag ik een eenzaam schaap dat op een struik stond te kauwen. Ik keek om me heen op zoek naar de herder of de kudde waar hij bij hoorde. Hij leek alleen te zijn. Ik liep op hem af om te zien of hij gewond was. Ergens moest een herder zijn die dit vette exemplaar zou missen.

‘Elianna!’ riep Jozef. ‘Kom terug, ik ben nog niet klaar...’ Toen beschreef zijn arm om een voor mij onverklaarbare reden een grote boog en riep hij: ‘Ga weg! Ga weg!’ Zijn stem klonk hoog en geschrokken. Hij draaide een half rondje en liet zijn handen wild wapperen.

Omdat ik met het schaap bezig was, negeerde ik Jozefs geschreeuw. Van dichtbij kon ik zien dat het dier goed verzorgd was en schone, gezonde wol had. Ik knielde ernaast en liet mijn hand over zijn rug glijden. ‘Waar kom je vandaan, kleine vriend?’

Uit mijn ooghoeken kon ik Jozef nog steeds rond zien fladderen. Toen gilde hij: ‘Haal hem weg, Elianna!’

Eerst dacht ik dat het een vlieg was, totdat ik in een flits iets geels zag en het boze gezoem hoorde. ‘Maak je niet zo druk.

Als jij rustig blijft gaat hij vanzelf weg.' Ik wilde het verloren schaap niet alleen laten, omdat hij anders misschien weg zou lopen en nog verder verdwalen. Jozef was oud genoeg om een zoemende bij aan te kunnen. We hadden hem echt te veel verwend. Ik probeerde mijn stem geruststellend te laten klinken. 'Rustig maar, broertje.'

Mijn woorden hadden geen effect op Jozef. Het beest zoemde hardnekkig om zijn hoofd heen en hij raakte in paniek. Hij begon nog harder met zijn armen te wapperen en ging rennen. 'Nee! Nee!'

Ik gooide mijn handen in de lucht en stond onwillig op. 'Jozef, het is maar een bij.'

Ik wist wel waarom hij zo bang was. Vorig jaar was hij in zijn enkel gestoken en daarna was hij onder de uitslag komen te zitten. Zijn been was opgezwollen tot het formaat van een jonge boom en het had vreselijk pijn gedaan. Hij was het nooit vergeten. Maar volgens mij was zo iets een uitzondering. We werden allemaal weleens gestoken door een bij, zo was het nu eenmaal. Ik keek een tijdje gefrustreerd toe hoe hij als een dolle rondjes rende.

Uiteindelijk was ik bij hem en stak ik mijn handen uit om de bij weg te jagen, hoewel ik hem niet meer kon zien. Plotseling begon Jozef zo doordringend te huilen, dat mijn hart een slag oversloeg. Hij wreef over de zijkant van zijn hoofd en toen zag ik het insect vastzitten in het haar op zijn slaap. Ik greep de bij in mijn handpalm en kneep. Hij was versuft door het vrijgeven van zijn gif en was een makkelijke prooi voor mijn gebalde vuist. Ik liet hem op de grond vallen en knielde naast Jozef.

Dikke tranen welden op in zijn ogen. Hij huilde zo hard dat hij begon te hijgen. Ik knuffelde hem in mijn armen. 'Het spijt me, Jozef. Het komt wel goed. Ik heb met het kleine monster afgerekend. Je kunt erop stampen als je wilt.'

'Pijn.' Hij haalde schokkerig adem.

‘Waar, lieverd. Waar doet het pijn?’

Hij wees naar zijn slaap en ik zag dat de steek al opzwol. Ik gaf er een zacht kusje op. ‘Is dat beter?’

Hij keek me beschuldigend aan. ‘Nee.’ Terwijl hij me van zich af duwde, zag ik een rood bultje op de achterkant van zijn mollige handje. ‘Heeft hij je twee keer gestoken?’ Ik fronste terwijl ik naar de dikke plek keek die zich als een plasje gemorste verf over zijn huid uitbreidde. Jozef schudde zijn hoofd. Ik realiseerde me met een rilling dat het uitslag moest zijn. Net als vorig jaar.

Hij nam nog een diepe hap lucht die zijn lichaam deed schokken. Het klonk alsof elke inademing hem moeite kostte. Ik dacht dat de angst die hij nog steeds voelde hem de adem benam en probeerde hem te kalmeren. Maar het leek steeds erger te worden. Zijn gepiep klonk steeds moeizamer en langduriger. Door de verwarring aarzelde ik. De vorige keer dat hij was gestoken had hij geen moeite met ademen gehad. Kwam dit door zijn paniek?

Ik had hem eerder moeten helpen, ik had moeten komen toen de bij hem net lastigviel. En toen drong het tot me door dat de bij misschien wel aangetrokken was door de geur en het stuifmeel van de bloem die ik op zijn gezicht gedrukt had. Zonder dat stomme grapje was die bij misschien wel nooit op hem afgekomen.

Ik zag dat het erger werd en tilde hem in mijn armen. ‘Het spijt me Jozef, ik zal je naar huis brengen. Dan krijg je wat honingcake en kan mama een kruidenmengseltje maken tegen de pijn.’ Ik voelde zijn kleine borstkas tegen me aan zwoegen voor elke ademteug. Ik begon te rennen. Ergens onder aan de heuvel verloor ik mijn sandaal, doordat hij bleef hangen achter een steen. Ik struikelde, maar slaagde erin overeind te blijven en rende door zonder tijd te verspillen aan het oprapen van mijn verloren schoen.

‘Misselijk,’ zei Jozef met een zwak stemmetje. Voordat ik hem kon omdraaien braakte hij over mijn schouder en borst heen. Normaal gesproken zou ik gekreund hebben van walging, maar nu hield angst me in zijn greep. Ik voelde aan dat de bij in het kleine lijfje van mijn broer een onverklaarbare schade had aangericht. Het was of het gif van dat stomme beest hem op de een of andere manier de adem benam. Ik wenste wanhopig dat ik thuis was en ik hem aan de zorg van mijn ouders toe kon vertrouwen. Zij wisten wel wat ze moesten doen.

Ik stopte nauwelijks om zijn vieze mond schoon te vegen en verschoof hem alleen even naar mijn andere schouder voordat ik weer verder rende. Hij was zwaar, veel te zwaar voor mij om de hele weg te dragen. Mijn hart bonkte in mijn borstkas als de hamer van de smid op zijn aambeeld. Mijn armen trilden van de inspanning die ik moest leveren om Jozefs verslappende lichaam vast te houden. ‘Jozef! Jozef, zeg eens iets!’

Hij kreunde. Ik kwam wankelend tot stilstand, niet in staat mijn ongecontroleerde spurt vol te houden. Toen ik zijn gezicht zag werd ik even duizelig. Zijn ogen waren zo gezwollen dat ze dicht zaten en zijn lippen hadden een onnatuurlijke kleur blauw gekregen. Zijn hele mond zag licht paars. Ik slikte een schreeuw in, hees hem weer op en dwong mezelf nog harder te rennen dan daarnet.

Bid, dacht ik, geschokt door wat ik net gezien had. Bid iets. Maar het enige wat ik kon bedenken was Eli, Eli, het eerste deel van mijn eigen naam. Mijn God! Mijn God!

Toen ik de grote houten deur van ons huis zag liet ik de schreeuw gaan die ik het afgelopen uur onderdrukt had. Mijn stem klonk als gekras en niemand hoorde me. ‘Help me! Vader, help me alstublieft.’ Jozef lag slap in mijn armen. Hij was even eerder al flauwgevallen door het gebrek aan lucht.

Ik schopte met mijn laatste krachten tegen de deur. Een van de bedienden deed de deur open en ik zakte in elkaar, Jozef

nog steeds stevig in mijn armen. De vrouw gaf een schreeuw en het duurde niet lang voordat we samen naar binnen getrokken werden. Ik hield hem nog steeds tegen me aan geklemd, met zijn gezicht tegen mijn schouder. Mijn ouders kwamen eraan rennen.

Ik zag het gezicht van mijn vader op het moment dat hij zijn zoon uit mijn armen trok. Zijn gezicht werd lijkkbleek. Mijn moeder begon te gillen. Ik had gedacht dat ik niet nog banger kon worden. Maar haar schrille, onaardse uithalen die over de binnenplaats klonken vervulden me met een ijsskoude angst die me sprakeloos maakte. Waarom hielp ze mijn broer niet? Waarom bleef ze daar staan, krijsend en trekkend aan haar haren en sluiert?

Mijn vader zakte in elkaar, met Jozef tegen zich aan. Hij liet zijn hoofd over het bewegingsloze kind zakken. ‘Mijn zoon,’ kreunde hij, heen en weer wiegend. ‘Mijn jongen.’

Ik draaide me geschokt om en zag mijn jongere zus Johanna zachtjes snikkend, met haar hoofd in haar handen, tegen de muur zitten. De bedienden huilden. Mijn vaders lijf schokte boven het bewegingsloze lichaam van zijn zoon en mijn moeders geschreeuw bleef de binnenplaats vullen en sneed door me heen als stukken gebroken glas.

Toen wist ik het. Mijn broer was dood. De bij had hem vermoord.

Ik stak mijn armen uit naar mijn vader, in ongeloof, in afschuw, in wanhoop, hopend op een wonder en zoekend naar troost. Hij keek op en de lege wanhoop in zijn ogen verdween even, om vervangen te worden door een kilheid die ik nooit eerder had gezien. ‘Wat is er gebeurd? Wat is mijn kind overkomen?’

Ik deed een stap bij hem vandaan. ‘Een bij... hij heeft Jozef gestoken. Op zijn slaap.’ Het zweet droop van mijn gezicht en met een trillende hand wiste ik het van mijn voorhoofd. ‘Het

was mijn schuld. We waren aan het spelen... En ik... ik heb een bloem in zijn gezicht geduwd. Ik denk dat de bij op de geur afkwam. Ik had hem moeten helpen, maar ik was afgeleid door een verdwaald schaap.' Ik herinnerde me dat ik niet meer gedaan had dan Jozef woorden toeroepen, alsof mijn aanwijzingen voldoende waren. Ik was Jozef de waarheid verschuldigd, welke straf me dat ook opleverde. Dat was wel het minste wat hij verdiende.

Mijn vader veegde teder het haar uit Jozefs gezwollen gezicht. Ik kromp ineen toen ik zijn prachtige gezicht zo vervormd zag door datgene wat de dood daarop aangericht had en tolde op mijn benen.

'Maar je wist toch hoe ziek hij vorig jaar was geworden nadat hij gestoken was. Je wist hoe bang hij was. Waarom heb je dat beest niet gewoon weggejaagd? Hij was maar een kleine jongen. Hij was hulpeloos.' Mijn vader kreunde. 'Mijn kleine jongen!'

'Ik had... ik had...'

Zijn woorden werden hard en vlijmscherp. 'Jij had voor hem moeten zorgen. En wat heb je gedaan? Heb je er gewoon bij staan kijken hoe het gebeurde?'

'Nee! Zo ging het niet, vader! Ik heb wel geholpen, maar ik was te laat! Ik was te laat!'

'Dit zou niet gebeurd zijn als jij beter op hem had gelet.'

Ik was sprakeloos van schuld. Hij was tot de kern van mijn tekortkoming doorgedrongen. Ik had niet geprobeerd om de bij direct aan het begin al weg te jagen. 'Vader, alstublieft...'

'Hou je mond!'

Ik sloot mijn mond. Slikte mijn excuses in. Hij had gelijk, ik was tekortgeschoten tegenover Jozef. Ik had beter voor hem moeten zorgen. Ik had de pollen van zijn gezicht moeten vegen, de bij sneller dood moeten slaan, sneller thuis moeten komen. Ik had hem moeten redden.

‘Ga uit mijn ogen.’ De zachte, krakende stem van mijn vader klonk bitter als gal.

Ik hapte naar adem. Met schokkerige bewegingen dwong ik mezelf op te staan en te lopen. Ik ging het huis in en liet bij elke stap een spoortje bloed achter, uit de plekken die ik had opengehaald aan de scherpe stenen, in mijn haast om thuis te komen. Ik maakte me klein in de hoek van de kamer die ik met mijn zusje en Jozef deelde en gaf eindelijk de tranen de vrije loop die ik eerder teruggedrongen had. Jozefs deken lag netjes opgevouwen in een hoek. Ik pakte hem en duwde mijn gezicht in de plooien, ik rook zijn geur en ik wist dat ik mijn geliefde broer nooit meer zou vasthouden.

En het was mijn fout.

Toen ik geboren was had mijn vader mijn naam bedacht, door twee Hebreeuwse woorden samen te voegen: Eli, dat mijn God betekent en Anna, waarmee in onze taal gunst aangeduid wordt. Toen hij mij voor het eerst zag, zei mijn vader: ‘Mijn God is mij goedgunstig,’ en dat werd mijn naam, omdat mijn geboorte een teken van Gods gunst en genade voor mijn ouders was.

De eerste acht jaar van hun huwelijk bleven mijn ouders kinderloos. Ik diende me aan op het moment dat mijn ouders de hoop hadden opgegeven die ze gevestigd hadden op dokters met hun waardeloze drankjes. Ik kwam, maar ik was een meisje. Toch waren mijn ouders zo blij dat ze eindelijk een kind hadden dat ze niet over mijn geslacht klaagden. Drie jaar na mijn geboorte volgde mijn zusje, met lange benen (zelfs als baby al) en grote ogen die haar halve gezicht in beslag leken te nemen. En toen niemand meer dacht dat het nog mogelijk was, kwam Jozef ons leven binnenstormen, met zijn hartstochtelijke gehuil en onweerstaanbare lach.

Het is niet zo dat mijn vader minder van mij hield toen zijn zoon was geboren. Het was alleen dat hij zoveel meer van hem hield. Meer dan van mijn moeder, mijn zus, van mij of van zijn bedrijf. Jozef was het licht in zijn leven.

Tot op dit moment. Totdat ik zijn dood had veroorzaakt. Ik voelde me alsof ik de grootste schat die op aarde bestond had vernietigd.

De uren verstreken terwijl ik daar bewegingsloos zat in een waas van ongeloof. De dood had mij samen met Jozef verzwolgen. Toen hij hem nam, nam hij mij ook. Hoewel ik ademde en mijn hart sterk en regelmatig klopte, was mijn wond ongeneeslijk. De gedachte aan wat mijn ouders door moesten maken deed me wensen dat ik gestorven was in plaats van Jozef.

Het gejammer van de rouwklagers drong door tot in mijn afgedwaalde gedachten. Ik werd me ervan bewust dat zich beneden een grote menigte verzameld had. Ze moesten al bezig zijn Jozefs lichaam voor te bereiden voor de begrafenis. Ik kon de gedachte niet verdragen.

De uitbundige jongen op wie ik vier jaar lang dol was geweest, het kind dat een bron van blijdschap, hoop en vreugde was geweest, was er niet meer en hij zou nooit meer bij ons terugkomen. Ik drukte mijn handen tegen mijn oren in een poging het geweeklaag buiten te sluiten. Hun verdriet voelde als zweepslagen en ik werd verteerd door schuld.

‘Elianna.’ Vriendelijke handen pakten me bij mijn polsen en trokken ze van mijn oren af. ‘Elianna,’ zei hij weer.

Ethan.

Mijn verloofde. De man van wie ik als klein meisje al hield.

*Ik zal treuren en jammeren,
huilen als een jakhals, droevig roepen als een struisvogel in de woestijn.
Want de wonden van mijn volk zijn ongeneeslijk.*

Micha 1:8-9, HTB

Ik deinsde terug. Ik wilde niet dat Ethan me zo zag, met mijn schande zo duidelijk op mijn gezicht alsof hij er met inkt op geschreven stond. Een sprankje hoop deed me rechtop zitten.

‘Heeft mijn vader je gestuurd?’

Zijn vingers omvatten mijn kaak. Met zijn duim veegde hij over mijn wang en ik besepte dat mijn gezicht nat was van de tranen. ‘Kom naar beneden,’ zei hij. ‘Je hoort daar te zijn.’

Het ontging me niet dat hij mijn vraag ontweek. Ethan had gemerkt dat ik me niet tussen de menigte beneden bevond en was me uit zichzelf komen zoeken. Niet omdat mijn vader hem daar om gevraagd had. Ik schudde mijn hoofd en trok mijn gezicht van hem terug.

‘Kom je niet?’

Ik schudde mijn hoofd weer. Hij staaarde me met een strakke blik aan. Ethan had ongebruikelijke ogen – naar mijn mening waren het de ogen van een engel. Die rare gedachte had ik nooit tegen iemand uitgesproken en al helemaal niet tegen hem. Maar ik was ervan overtuigd dat ze een stukje van de hemel bevatten. Hij had merkwaardige irissen, als een mozaïek, met allemaal gouden, groene en bruine spikkeltjes en de kleuren verschilden, afhankelijk van zijn bui of de lichtval. Vandaag waren ze meer herfst dan zomer, en keken ze me aan met veel goud en bruin.

Ik voelde me verplicht een verklaring te geven voor mijn

weigering. ‘Mijn ouders zullen me niet willen zien. Ze... Jozef was bij mij. Toen het gebeurde.’

Ik drukte een gebalde vuist tegen mijn mond en beet op het zachte vlees onder aan mijn duim, in een poging de snik tegen te houden die door mijn eigen woorden opgeroepen werd. Het lukte niet. Ik kon niet meer ophouden met snikken. Ethan trok me ruw in zijn armen. ‘Elianna,’ zei hij met een schorre stem. ‘Stil maar.’ Het was de eerste keer dat hij me tegen zich aan had gehouden. Normaal gesproken trok hij me niet zo tegen zich aan, ook al waren we verloofd. Jeruzalem was een conservatieve plek geworden sinds we door vreemde machthebbers overheerst werden.

Ethans borst was groot en warm. Alsof ik tegen een schild leunde met een kussen erop. Hij nam mijn hand in de zijne en bekeek de afdruk die mijn tanden hadden achtergelaten. Ik had niet gemerkt dat ik de huid stuk had gebeten. Hij veegde het bloed weg met de punt van zijn mouw. ‘Je hebt niets verkeerd gedaan,’ zei hij terwijl zijn duim de palm van mijn hand streelde.

‘Mijn fout. Het was mijn fout,’ kreunde ik en ik worstelde mezelf uit zijn armen en dook in elkaar tegen de muur.

Ethan kamde met trillende vingers door zijn haar en wreef over zijn nek. ‘Hoe had je Jozefs dood kunnen voorkomen?’ Hij was naast me geknield, maar ging verzitten zodat hij achterover kon leunen. ‘Elianna, wil je me niet vertellen wat er gebeurd is? Misschien dat het je troost brengt.’

Ik had mijn vader alleen flarden verteld van wat er die middag gebeurd was. Niemand had nog het hele verhaal gehoord. Ik dacht erover hoe het zou zijn om het verhaal te vertellen van Jozefs lijden en dood, om de woorden hardop uit te spreken en die momenten opnieuw te beleven. Ik proefde gal, bitter en zuur. Troost? Het zou me verpletteren. ‘Ik wil het er niet over hebben.’

Ethan pakte mijn hand weer. Ik probeerde me los te trekken, maar hij hield me stevig vast. ‘Stil maar,’ zei hij. ‘Je hoeft er niet over te praten als je dat niet wilt.’ Hij bleef mijn vingers even zwijgend vasthouden. ‘Kom met me mee naar beneden. Kom even bij je moeder zitten.’

De gedachte om iedereen onder ogen te komen was me te veel en ik trok mijn hand los uit zijn warme greep. ‘Mijn vader haat me.’

Hij keek weg en zei niets. Het viel me op dat hij niet probeerde me tegen te spreken en gerust te stellen. Dat paste niet bij Ethan. Hij zag altijd het goede. De hoop. Zijn zwijgen was hetzelfde als instemmen. Wat had mijn vader hem verteld? Ik wilde het niet weten. ‘Ik kom niet naar beneden,’ zei ik.

‘Laat je hen je broer begraven zonder jou?’

‘Ze zullen wachten tot morgenochtend, dan kom ik wel.’

Ethan schudde zijn hoofd. ‘Ik wil niet dat je hier in je eentje zit.’

‘Dat is de enige troost die ik mijn vader kan bieden. Het zal hem meer pijn doen als ik er wel ben.’

Hij sloot zijn ogen en wreef over de rug van zijn neus. ‘Het is de schok van het verlies van Jozef. In zijn hart heeft Benjamin zich niet van jou afgekeerd. Hij zal bijtrekken, geef hem wat tijd.’

‘Weet iedereen dat hij mij de schuld geeft?’

‘Nee. Hij heeft alleen met mij en mijn vader gesproken. En met je moeder natuurlijk.’

Ik ademde diep in. Het kwam bij me op dat het niet lang zou duren voordat Ethan me ook afwees. Hij had me toch al niet erg graag gewild. Zijn vader was een koopman die meekrap en indigo en nog enkele andere exotische kleurstoffen naar Judea importeerde. Hij kende mijn vader al sinds zijn jeugd en had vaak met hem samengewerkt. Ze hadden ons huwelijk geregeld toen ik vijftien was en Ethan tweeëntwintig. Het vooruitzicht bracht mij in extase. Ethan reageerde lauw.

‘Ik zal pas met je trouwen als je zeventien bent,’ waarschuwde hij op de dag dat mijn vader hem van zijn plan vertelde. ‘En geen dag eerder. Ik verbind mijzelf niet aan een kind.’

‘Een kind! De helft van mijn vriendinnen van mijn leeftijd is al getrouwd.’

‘Dat weet ik heel goed. Maar ik heb gezegd dat ik wil wachten tot je ten minste zeventien bent.’

Ik bloosde onder zijn strenge blik. Ik wist, en met mij half Jeruzalem, dat een van die vriendinnen die ik genoemd had voor haar vijftiende verjaardag met Ethans broer getrouwd was. Zeven maanden na haar bruiloft was het meisje huilend en klagend weer naar haar vaders huis teruggegaan. Ethans broer had geduldig gewacht totdat zijn vrouw drie maanden later weer bij hem terugkwam. Maar het was algemeen bekend dat ze meer tijd onder haar moeders dak doorbracht dan onder dat van haar echtgenoot. Ik vermoed dat Ethan een dergelijke ramp in zijn eigen leven wilde voorkomen.

Ik voelde me beledigd door zijn botte weigering. Zag hij dan niet in dat ik anders was dan Avigail, de vrouw van zijn broer? Verantwoordelijker? Volwassener? Trouwer?

Ik was al zo lang ik mij kon heugen verliefd op Ethan en verlangde ernaar zijn vrouw te worden. Daar dacht Ethan duidelijk anders over. Nu zou hij zien dat ik, los van mijn leeftijd, niet de vrouw was die hij als echtgenote wilde – of als moeder van zijn kinderen. Als ik niet eens voor mijn eigen broertje kon zorgen, hoe kon hij zijn zonen en dochters dan aan me toevertrouwen? Het zou niet lang duren voordat hij een excuus zou zoeken om onze verloving te verbreken.

‘Je kunt beter gaan voordat ze ons hier zonder toezicht vinden,’ fluisterde ik. In werkelijkheid kon het me niet schelen hoe ze ons zouden aantreffen. Mijn bezwaar was een zwak excuus om hem weg te sturen. Ik wilde de kille blik waarmee mijn vader me had aangekeken niet in Ethans ogen weerspiegeld zien.